

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
(SZTAB GENERALNY)

Oddział II Informacyjny

Bw/4 № 70273 /II

DO

GENERALNEJ ADJUTANTURY NACZELNEGO WODZA

W W a r s z a w i e .

W załączeniu przesyła się do wiadomości raport Attache
Wojsk.P.P.w Rzymie Nr.170 z dnia 14.XII.1920.

1 załącznik:

Otrzymują:
Gen.Adjut.Nacz.Wodza do wiadomości
M.S.Wojsk.Oddz.II.Sztabu "
M.S.Zagr.Of.łączn. "

Za zgodność:

w.z.Szefa Oddziału II:

Przeździecki m.p.

Major Sztabu Gen.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
- WARSZAWA

L. Dz. 64017, data 9/17 1920.
Salona. Wydział

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

14 grudnia 1920.

170.

NACZELNE DOWODZTWO WOJSK POLSKICH

ODDZIAŁ II

W WARSZAWIE.

R A P O R T .

Przy niniejszym załączony sprawozdania w liczbie pięciu
z sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej we Włoszech oraz spraw wojskowych.

Attache Wojskowy
/Major Ontaske/

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym dnia 7 grudnia 1920.

DO SPRAW WOJSKOWYCH.

Położenie materialne oficera włoskiego po wojnie jest bezwarunkowo opłakanem. Przy coraz wzrastającej drożyznie /ceny na żywność w Rzymie przewyższają paryskie, co zostało urzędowo stwierdzonem/ niema mowy o normalnem utrzymaniu zwłaszcza z rodziną, zupełną zaś katastrofą dla oficera jest przeniesienie go z jednego garnizonu do drugiego, na to bowiem dostaje zaledwie 400 franków jednorazowo. Przy likwidowaniu spraw powojennych kwestya poborów oficerskich odkłada się na ostatnie miejsce, nie więc dziwnego, że coraz częściej w parlamencie odzywają się głosy urgujące o skutne załatwienie tej bądź co bądź palącej kwestyi. Dziś zajął się nią i senat i senator Pellerano z całą powagą, której wymoga sprawa postawił następującą interpelacyę:

"Senat zaniepokojony coraz częstszymi dymisjami najlepszych oficerów, zmuszonych warunkami ekonomicznymi do powrotu do życia cywilnego, zważywszy że w danych warunkach, w jakich znajdują się służba oficera, trudno będzie o zmianę ich nowym, dobrym elementem; zważywszy że oficerowie, pozostali w szeregach z zamiłowania do wojskowości, muszą walczyć bez nadziei zwycięstwa z trudnościami obecnej egzystencji, zważywszy że dla racjonalnego prowadzenia instrukcyi wojskowej w kraju, należy temu natychmiast przeciwdziałać - proponuje Prezesowi Ministrów i ministrom Wojny i Skarbu przedłożenie natychmiastowe projektu prawa, któreby zapewniło byt oficerom armii, rozwiązując obecne zagadnienie ekonomiczne".

Na poparcie wniosku odczytuje senator Pellerano tabelę poborów oficerskich, stwierdzając że zestawienie najskromniejszego budżetu przy dzisiejszych cenach jest niemożliwym. robi zestawienie poborów oficera francuskiego, dwukrotnie wyższych, i angielskiego - trzykrotnie wyższych od włoskich.

Wykazuje, że major otrzymuje mniejsze wynagrodzenie od budnika kolejowego, i cytuje odpowiedź tego ostatniego kiedy mu jeden z oficerów robił uwagę na ten temat: "Czemuż więc nie robicie strajku?" Znajduje, że wstydem jest dla Państwa żeby ci, którzy żyją w dyscyplinie, dzięki temu właśnie byli stale krzywdzeni. Wobec nowej organizacyi wojska i silnego zmniejszenia ilości oficerów należy bezwarunkowo dać możność ministrowi wojny by jak najprędzej tę sprawę załatwił.

Senator Amero d'Aste, przyłączając się do interpelacyi, stwierdza, że oficerowie marynarki są w położeniu jeszcze trudniejszym, będąc własnie ciągle w bojowym pogotowiu.

Odpowiadali ministrowie: Wojny - Bonomi i marynarki Sechi, przytaczając to, co się już dotychczas dla polepszenia bytu ^{wojskiego} zrobiło, a mianowicie szerokie zastosowanie kooperatyw wojskowych, prawo korzystania z rządowych zapasów ubrań i rynsztunku, prawo bezpłatnej jazdy wozowej i zastosowanie gmachów zdemobilizowanych po wojnie na mieszkania dla oficerów. Minister Bonomi obiecuje pozatem, że natychmiast będzie wyznaczona komisya dla reformy przedwojennej taksy dla oficerów przenoszonych na nowe garnizony - ostatnia jest z r. 1907.

Sen. Pellerano dziękuje i proponuje, zdaniem naszym, dość nie-
szczęśliwy projekt dodania 2 centów do ceny ^{kila} chleba, przy mającej być

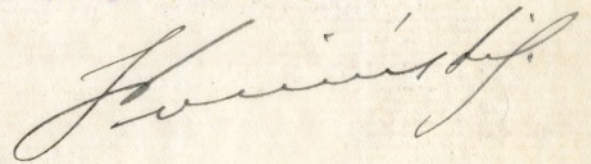
zaprowadzoną nową cenę na chleb. Dałoby to rzeczywiście około 60 milionów; ale też mogłoby wywołać bardzo silne wzburzenie wśród ludu, który już i bez tego przyjmuje wszelkie podniesienie ceny chleba z najwyższym oburzeniem.

W końcu Senat zawotował interpelację jednogłośnie zmieniającą w tekście na prośbę ministra wojny słowa: "przedłożenie natychmiastowe projektu prawa" itd. na "rozwiązanie trudności egzystencji ekonomicznej oficerów Armii i Floty. -

Poprzedniego dnia część senatorów będąca w silnej mniejszości przesłała do D'Annunzia wezwanie w którym odzywając się w najpochlebniejszy sposób o całej jego dotychczasowej działalności, zaklina do zrobienia ofiary dla miłości Ojczyzny i ewakuowania wysp zajętych Veglia i Arbe.

Odezwa ta zrobiła w ogóle niesympatyczne wrażenie i wielu senatorów silnie przeciw niej oponowało.

Attaché Wojskowy
/Major Poninski/.

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym dnia 10 grudnia 1920 r.

DO SPRAWY FIUMANSKIEJ.

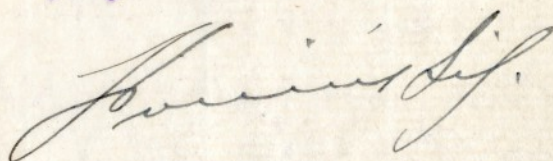
Podajemy w dalszym ciągu kronikę ostatnich wypadków dotyczących sprawy fiumskiej. Natychmiast po powrocie z Londynu, Minister Sforza został wezwany do Prezesa Ministrow na naradę międzyministerialną. Byli obecni minister wojny i marynarki. Rozważano deklarację D'Annunzia, w której widać uznanie regencji Carnara jako rzecz równowazną aneksji do Włoch. Rząd włoski nie może w żadnym razie wyrazić zgody na tę fakturę, zwłaszcza wobec tego, że uznany prawie jednogłośnie traktat w Rapallo, określa Fiume jako wolne miasto i państwo niezależne i mające takim wiecznie pozostać. Tymczasem bardzo poważne fakty niedyscypliny i samowoli objawiają się w marynarce. Dnia 6/XII dwa statki przeznaczone do utrzymania bloku przed Fiume, kontrtorpedowiec "Bronzetti" i "N.68" zawinęły niespodzianie do portu, załogi opowiedziały się za regencyą, oficerowie zaś zostali uwolnieni i odjechali do Tryestu. Dnia 9/XII trzeci kontrtorpedowiec uczynił to samo. Rząd jest w prawdziwym kłopotcie, sytuacja bowiem przedłuża się do nieskończoności, opinia publiczna jest seryo zaalarmowana a kompromitacja wobec zagranicy coraz większa. Przytem partye autonomiczne we Fiume, będące dotychczas silnie oprymowane przez rząd D'Annunzia, skorzystały z przyjazdu deputacyi parlamentarnej z Rzymu, żeby wydać rodzaj rozkazu dziennego, ze zwrotem do deputacyi, w którym błagają o możliwość wypowiedzenia się ludności fiumskiej, która nie myśli o żadnych aneksjach a chce tylko pracy i spokoju. Wobec tego i innych podobnych faktów jak np. przedstawiona Regencyi dymisya rektorów fiumskich; rząd włoski

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

- 2 -

widziałby jedyny sposób załatwienia sprawy za pomocą plebiscytu ten jednak byłby tylko możliwym przy usunięciu Regencyi od wszelkich wpływów, inaczej bowiem jak licząc na ogromną większość za traktatem w Rapallo nie można by go zaryzykować, wobec zaciągniętych już międzynarodowych zobowiązań.

Attaché Wojskowy
/Major Poninski/.

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSEŁSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym 12/XII 1920.

DO SYTUACJI ZEWNĘTRZNEJ.

Kwestye blizkiego Wschodu, dotyczące uregulowania tamtejszych stosunków, podziału wpływów poszczególnych Państw, i ewentualnych zbrojnych okupacyi, zajmowały zawsze umysły włoskich mężów stanu, zamierzających w braku obszerniejszych kolonii, mieć przynajmniej w obrębie swego wpływu najdalsze wybrzeża Środkowego morza. Studyowanie tych spraw było zawsze zadaniem przedstawicieli włoskich na Wschodzie. Jednym z tych którzy poświęcili temu najwięcej uwagi i pracy jest obecny minister Spr. Zagr. hr. Sforza. Jest też on bezwarunkowo głębokim znawcą Wschodu z punktu widzenia ekonomiczno-politycznego. Z częstych rozmów z nim mieliśmy sposobność przekonać się że na on pewne teorye bardzo daleko idące w tym kierunku. Jest mianowicie zdania, że Turcyja ma w sobie, stłumione przez nielogiczny sposób rządzenia, ogromne zapasy sił moralnych i narodowej energii. Według niego nietylko bliskim jest czas kiedy Turcyja odrodzi się państwowo ale też zajmie wśród narodów Wschodu tak dominujące stanowisko, że w sprawach ogólnoeuropejskich stanie się decydującym czynnikiem. Należy tylko ułatwić temu Państwu rozwój na podstawach czysto narodowych, bo tylko w ten sposób, nie wypaczając kierunku normalnego rozwoju, może spełnić zadanie, które jej warunki obecne tylko ułatwić mogą. Oczywiście dalszym projektem hr. Sforzy byłoby rozszerzenie w Turcyi wpływów włoskich i zdobycie w ten sposób dla Włoch politycznych i ekonomicznych rynków wschodnich. Rzecz prosta że w dzisiejszem położeniu międzynarodowem Włochy nie byłyby nigdy w stanie wziąć na siebie

Rosja | spełnienia tak skomplikowanego zdania. Zrozumiał to dobrze hr. Sforza i dlatego wystąpił otwarcie na ostatniej londyńskiej konferencji z gotowym programem w kierunku załatwienia sprawy tureckiej. Przedstawił go zresztą bardzo zgrabnie, a mianowicie nawiązując do zgniecenia bolszewizmu, wskazał na szachowanie go ze strony Wschodu. Zrozumiałą jest rzeczą że program ten jest bardzo po myśli Anglii, która w zrealizowaniu go widzi ogromne korzyści w kierunku państwowego zabezpieczenia dla siebie. Na to więc by przerwać związek coraz bardziej zacieśniający się między bolszewikami a nacjonalistami tureckimi, proponuje hr. Sforza by wejść natychmiast w otwarte układy z kemalistami.

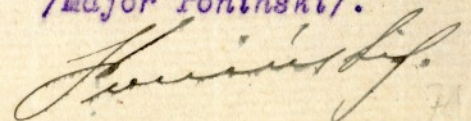
Bolszewicy o tym kroku są już poinformowani, gdyż wymogli zastrzymanie posuwania się naprzód Turków w Armenii i zaczynają z pewną nieufnością traktować rząd w Angorze. Hr. Sforza twierdzi, że ideały komunistyczne nie przeszkadzają objawom antypatii względem Rosyi i należy je tylko w odpowiedni sposób wysyskać, by z tamtej strony mieć możliwość izolowania zbrojnego Sowdepia. Na dowód swego twierdzenia cytuje protokół komunistycznego zjazdu w Baku z września r.b., gdzie antypatie te wybuchały przy każdej sposobności.

Rzecz prosta że przy obecnym zainteresowaniu Anglii w Mezopotamii a Francji w Syrii, nie mówiąc o dalszych zagadnieniach, przedstawiciele obu tych Państw nadzwyczaj przychylnie przyjęły program hr. Sforzy.

Dał smy to krotkie résumé dla wyciągnięcia odpowiednich konsekwencji w razie ewentualnych wydarzeń na Wschodzie.

Attaché Wojskowy
/Major Poninski/.

Rzym 13 grudnia 1920.

DO SPRAW WOJSKOWYCH.

Dnia 11/XII zebrała się stała Komisya parlamentarna do spraw Armii i Floty. Był obecny minister Bonomi.

Na porządku dziennym były interpelacye co do reorganizacyi armii dotychczas bowiem wszystko co się w tym kierunku zrobiło nosi charakter prowizoryczny, zaś stałego ustroju wojska na stopie pokojowej, dotychczas z powodow, przytoczonych w poprzednich naszych raportach niema. Sprawa ta jest przedmiotem studyów specjalnej mieszanej Komisyi, złożonej z senatorow i deputowanych.

Deputowany Di Giorgio streszczył żądania parlamentu w następujących punktach: 1/ Natychmiastowe stałe zorganizowanie całego ustroju wojska z powodu że bez tego wszelkie dorywcze i tymczasowe rozporządzenia są nie tylko bezskuteczne, ale nawet szkodliwe. 2/ Okreslenie dokładne kósztu w budżecie pojedynczego żołnierza na służbie. Natychmiastowe załatwienie sprawy ekonomicznej ruiny Korpusu oficerskiego i danie zapewnień, któreby naprawiły przygnębiające wrażenie, wywołane w wojsku i w Kraju przez oświadczenia ministra w Senacie.

W sprostowaniu poprzedniego raportu o zniesieniu galowych czarnych mundurów oficerskich, dodajemy, że rozporządzenie to, pozwalające używanie tych mundurów do znoszenia, zostało zmienione i pozwolono na zatrzymanie ich na czas nieokreślony.

Attaché Wojskowy
/Major Poninski/.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

J. Poninski

Rzym 13 grudnia 1920.

DO SPRAW POLSKO-WŁOSKICH.

Od pewnego czasu coraz częściej zjawiają się w prasie tutejszej artykuły omawiające ewentualne zacieśnienie węzłów przyjaźni między Włochami a Polską. Oczywiście przyjaźń ta jest w ścisłej zależności od przewidywań w kierunku ekonomicznego podniesienia naszego Kraju. Jeden z takich artykułów cytuje ustęp z berlińskiego Börsen Courier, w którym biadając nad losem Tyrolczyków oddanych Włochom, autor zachęca ich do wytrwania, obiecując że wobec utraty polskich prowincyi cały wysiłek Niemiec będzie zużyty dla dania im pomocy. Artykuł jest zimną wodą wylaną na głowę tutejszych germanofilów i oddał nam wobec Włochów znakomitą przysługę. Ci ostatni nie tylko liczą, w razie powodzenia Polski w plebiscycie śląskim, na węgiel i drzewo, którego tu jest wciąż gwałtowny brak, ale też dążą że nowy przemysł polski będzie wymagał sił fachowych i da zajęcie wielkiej ilości włoskich inżynierów architektów i specjalistów we wszystkich gałęziach przemysłu.

Dzisiejsze usposobienie tak rządu jak i opinii publicznej jest tego rodzaju, że najprawdopodobniej nawet sprawa dostaw i transportu amunicyi nie natrafiłaby na tak silne przeszkody, jak przed czterema miesiącami.

Attaché Wojskowy
/Major Poninski/.

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
(SZTAB GENERALNY)

Oddział II Informacyjny

Ew/4№ 2067 /II

6433/15
Poczta polowa 53 11. stycznia 1920 r.

aa
Kd

DO

GENERALNEJ ADJUTANTURY NACZELNEGO WODZA

w W a r s z a w i e .

W załączeniu przesyła się do wiadomości wyciąg z raportu
Attaché Wojsk.P.P.w Rzymie za Nr.210 z dnia 27.XII.1920.r.

3 załączniki

Otrzymują:

Gen.Adjut.Nacz.Wodza.do wiadomości
M.S.Wojsk.Oddz.II.Sztabu "
M.S.Zagr.Of.łączn. "

w.z.Szefa Oddziału II:

Przeździecki m.p.

Major Sztabu Gen.

Za zgodność:

Morawski mjr

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA

L. B. 6433/15 12/I 1921 r.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

27 grudnia 1920.

210

NACZELNE DOWODZTWO WOJSK POLSKICH

ODDZIAŁ II

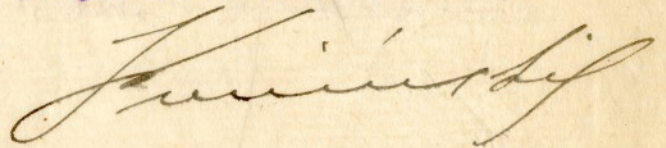
W WARSZAWIE.

R A P O R T.

Przy niniejszym przesyłam w formie załączników sprawozdania
ze spraw polityki zewnętrznej i wewnętrznej oraz dotyczących wojskowości.

4 Załączniki.

Attaché Wojskowy
/Major Poninski/.

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym dnia 17 grudnia 1920.

Ze względu, że sprawa ta dotyczy pośrednio Naczelnego Wodza, donoszę, że dowiedziałem się w rozmowie którą miał w tych dniach Kardynał Mercier z Posłem naszym przy Watykanie. Mówiąc o Naczelniku Państwa, wyraził się Kardynał z najwyższem uznaniem o działalności Jego, o nadzwyczaj mądrym i przezornym stosunku do partyi politycznych w Kraju, jakoteż o polityce zagranicznej, którą wszystkie rządy uznają i szanują. Z drugiej strony tenże Kardynał, mówiąc o duchowieństwie polskiem, dziwił się że wśród niego nie cieszy się taką popularnością na jaką zasługuje i że w stosunku do Niego brak należnego zaufania w sferze średniego kleru.

Nie wiem skąd zaczerpnął informacyi Kardynał Mercier, jest jednak charakterystycznym zdanie jego wyrażone w rozmowie z przedstawicielem Polski i zasługuje tembardziej na uwagę że Jego Eminencya jest jedną z najwybitniejszych i najgodniejszych postaci rzymskiej kuryi i zawsze składał dowody zyczliwości dla Polski.

Attaché Wojskowy
/Major Poninski/.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Rzym 20 grudnia 1920.

Do sprawy fiumanskiej;

W rozmowie z pomocnikiem szefa sztabu marynarki, mogłem ustalić szczegóły, rzucające światło rzeczywiste na fakt rebelii kilku statków wojennych w Fiume.

Oż według źródeł poważnych, ankieta przeprowadzona w tej sprawie wykazała, że absolutnie niema tam żadnego idealnego ani irredentystyczno-narodowego podkładu. Natomiast rzecz przedstawia się następująco. Marynarze spełniający doskonale swoje obowiązki podczas wojny, mając do czynienia z wrogiem atakującym lub atakowanym, potrzebujący zresztą koniecznie dowództwa dla uniknięcia niebezpieczeństwa w drodze, dzisiaj znajdują się w nader ciężkich warunkach, na chłódzie i deszczu niestannym i w ciągłym napięciu uwagi dla blokowania własnych współrodaków D'Annunzio natomiast w proklamacjach, które nakazuje rozrzucić we flocie daleko mniej bije na kwestyę patriotyczną, obiecuje zaś głównie stanie w porcie, odpoczynek w gościnnem mieście, entuzyastyczne przyjęcie ludności i nawet częściowe szdemobilizowanie. Rzecz oczywista, że do prostych umysłów marynarszy akcja tego rodzaju trafia daleko łatwiej niż jakiegokolwiek patriotyczne nawoływania. Ponieważ jednak bardzo trudno jest walczyć z propagandą tego rodzaju, więc usposobienie w sztabach jest dziś więcej minorowe niż kiedykolwiek i obawa dalszych dezercyi coraz groźniejsza. Z drugiej strony enuncyacye admirała Thaon de Revel w Senacie tembardziej nie uspokoiły umysłów, opierając się bowiem na jego powadze może łatwo D'Annunzio wysyskiwać sytuacye na swoją korzyść.

Attaché Wojskowy
/Major Poninski/.

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym 20 grudnia 1920.

DO SPRAW BOLSZEWICKICH.

Rozw. Ze źródeł francuskich dowiadujemy się, że przygotowania bolszewików do nowej ofensywy na nas są w pełni. Z całą stanowczością twierdzą że organizacją armii bolszewickiej zajmuje się Kluck. Nie wydawałoby się to prawdopodobnem ze względu na znany zatarg jego z gen. Hindenburgiem. Faktem jest jednak, że tu możemy zauważyć ciągłe kupowanie dużych partii sukna, butów i nawet pośrednio amunicji przez prywatnych pośredników. Wszystko to gorączkowo się stąd wysyła. - Mamy też pewne wiadomości o wysiłkach które agenci bolszewiczcy wciąż czynią w Turcyi dla rozbudzenia i przeciągnięcia na swoją stronę ruchu nacjonalistycznego.

Attaché Wojskowy
/Major Poninski/.

Poninski